

- Thermography: Semantic and Sociolistic Aspects]. Kyiv, KM Academia, 2000. 218p.
3. Eliseeva V. V. *Leksikologija anglijskogo iazyka: uchebnik*. [Lexicology of the English language: a textbook]. Saint Petersburg, SPbGU, 2003. 44 p.
 4. Zatsny U. A. *Neologizmy anglijskoj movy 80-90 rokov XX stolitja* [Neologisms of the English language of 80-90 years of the twentieth century]. Zaporizhzhia, RA Tandem-U, 1997. 396 p.
 5. Korunets I. V. *Teoriia i praktika perekladu (aspektii perekladu)* [Theory and practice of translation (aspect translation)]. Vinnitsia: "Nova kniga". 2001. 448p.
 6. Mostovii M. I. *Leksikologija anglijskoj movy pidruchnyk dlia instytutiv i fakultetiv inozemnyh mov* [English lexicology: a textbook for institutes and faculties of foreign languages]. Kharkiv: Osnova, 1993. 256p.
 7. Shchur I. Osoblivosti ukrainskogo kompiuternogo zhargonu. [Features of the Ukrainian computer jargon]. *Ridna shkola*. [Native school]. 2001, no. 3, p. 10.

Поступила (received) 26.11.2018.

Відомості про авторів / Сведения об авторах / About the Authors

Мирошниченко Вікторія Марківна (Мирошниченко Виктория Марковна, Myrosnychenko Viktoriya Markivna) – кандидат філологічних наук, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», доцент кафедри ділової іноземної мови та перекладу; м. Харків, Україна; ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-7904-0616>; e-mail: tihonravov@kpi.kharkov.ua.

Шишкова Ірина Сергіївна (Шишкова Ирина Сергеевна, Shishkova Iryna Serhiivna) – Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», студентка; м. Харків, Україна; e-mail: tihonravov@kpi.kharkov.ua.

УДК 811, 111 : 811. 161. 2 : 81 ' 25

DOI: 10.20998/2227-6890.2019.01.16

І. В. НЕДАЙНОВА, А. О. ОДНОЛЕТКОВА

НЕОЛОГІЗАЦІЯ ЯК ФЕНОМЕН ОНОВЛЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ: ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ

У даній статті неологізація розглядається як процес, що відображає динамічний розвиток сучасного суспільства. Досліджується сфера Інтернет-технологій як плідна область, в якій постійно з'являються нові поняття, а це значить, що в англійській мові одразу ж виникають нові слова на їх позначення. Здатність до розвитку і мобільності лексики в англійській мові викликає подібний процес і в українській, оскільки нові феномени повинні мати свої відповідники і в українськомовному просторі. В цьому дослідженні проаналізовано способи перекладу англійських неологізмів у сфері Інтернет-технологій, а у фокусі нашого аналізу знаходиться адекватність передачі сутності самого нового поняття засобами української мови. В рамках даного дослідження було проведено якісний і кількісний аналіз неологізмів в сфері інформаційно-комунікативних технологій, і можна сформулювати наступні висновки. По-перше, за рахунок однієї вузькоспеціалізованої області людської діяльності – інформаційних технологій англійська мова стала ще більш багатого і різноманітною. По-друге, словоскладання стало найбільш часто вживаною словотворчою моделлю неологізмів, в той час як найменше число неологізмів було утворено за допомогою «реверсії». За допомогою моделі «конверсія» за взятий проміжок часу жодного тематичного неологізму утворено не було. По-третє, більша половина розглянутих неологізмів до сих пір не переведена українською мовою, що може бути причиною недостатньо високих темпів поширення інформаційно-комунікативних технологій в Україні або відмінностями англійської та української мовних систем. Якщо ж говорити про переведені неологізми, то найбільш популярним способом перекладу стало калькування.

Ключові слова: лексико-семантична підсистема мови, неологія, неологізм, IT-технології, феномен, адекватність перекладу, способи перекладу.

И. В. НЕДАЙНОВА, А. А. ОДНОЛЕТКОВА

НЕОЛОГИЗАЦИЯ КАК ФЕНОМЕН ОБНОВЛЕНИЯ АНГЛИЙСКОГО И УКРАИНСКОГО ЯЗЫКОВ: ПРОБЛЕМЫ ПЕРЕВОДА

В данной статье неологизация рассматривается как процесс, отображающий динамичное развитие современного общества. Исследуется сфера Интернет-технологий как плодотворная область, в которой постоянно появляются новые понятия, а это значит, в английском языке сразу же появляются новые слова для их обозначения. Способность к развитию и мобильности лексики в английском языке вызывает подобный процесс и в украинском, поскольку новые феномены должны иметь свои соответствия и в украинском языке. В этом исследовании проанализированы способы перевода англоязычных неологизмов в сфере Интернет-технологий, а в фокусе нашего анализа находится адекватность передачи сути самого нового понятия средствами украинского языка. В рамках данного исследования был проведен качественный и количественный анализ неологизмов в сфере информационно-коммуникационных технологий, и можно сформулировать следующие выводы. Во-первых, за счет одной узкоспециализированной области человеческой деятельности - информационных технологий английский язык стал еще более богатой и разнообразной. Во-вторых, словосложение стало наиболее часто применяемой словообразовательной моделью неологизмов, в то время как наименьшее число неологизмов было создано с помощью «реверсии». С помощью модели «конверсия» за взятый промежуток времени ни одного тематического неологизма создано не было. В-третьих, большая часть рассмотренных неологизмов до сих пор не переведена на украинский язык, что может быть причиной недостаточно высоких темпов распространения информационно-коммуникативных технологий в Украине или различиями англоязычной и украинской языковых систем. Если же говорить о переведенных неологизмах, то наиболее популярным способом перевода стало копирование.

Ключевые слова: лексико-семантическая подсистема языка, неология, неологизм, IT-технологии, феномен, адекватность перевода, способы перевода.

© І. В. Недайнова, А. О. Однолеткова, 2019

I. V. NEDAINOVA, A. O. ODNOLIETKOVA

NEOLOGIZATION AS A PHENOMENON OF THE ENGLISH AND UKRAINIAN LANGUAGES RENEWAL: WAYS OF TRANSLATION

This article deals with neologization as the process that shows the dynamic development of today's society. The sphere of the Internet-technologies is viewed as a productive area in which new concepts are constantly appearing and that means the appearance of new words that denote them in the English language. The ability of the English vocabulary to develop as well as its flexibility calls into existence some similar process in the Ukrainian language as far as new phenomena in the English-speaking society must have their adequate equivalents in Ukrainian. In this research we present the analysis of the ways of English neologisms translation that constantly appear in the Internet technologies sphere while the focus of our analysis is the essence of the new concept faithfulness by means of the Ukrainian language. Within the framework of this research, a qualitative and quantitative analysis of neologisms in the field of information and communication technologies was conducted, and the following conclusions can be formulated. Firstly, at the expense of one highly specialized area of human activity - information technology, the English language became even more diverse and diverse. Secondly, the word formulation has become the most frequently used word-building model of neologisms, while the smallest number of neologisms was formed by means of "reversion". With the help of the "conversion" model, no thematic neologism was created for the time taken. Thirdly, more than half of the neologisms under consideration have not yet been translated into Ukrainian, which may be due to insufficiently high rates of dissemination of information and communication technologies in Ukraine or differences between the English language and Ukrainian language systems. If we talk about translated neologisms, the most popular method of translation was scaling.

Keywords: lexical and semantic language sub-system, neologization, neologism, Internet technologies, phenomenon, translation equivalence, ways of translation.

Вступ. Словниковий склад англійської та української мов, як і інших мов, постійно розвивається. Поява нових умов існування людини, нові стосунки між мовцями, нові галузі знань та нові концепції вимагають відповідних змін у мові, які б відображали навколишню реальність та внутрішній світ мовця. Адже саме лексичний склад є тим компонентом мови, якому притаманні постійні зміни, що пояснюються новими когнітивними та комунікативними потребами мовців. Таким чином, з'являються численні нові слова – неологізми, які можна інтерпретувати як лексичні відповідники до змінених комунікативних умов і ці слова пов'язані практично зі всіма сферами життя сучасного суспільства.

Дослідження новоутворених слів є невід'ємною частиною лексикології. Неологізми показують здатність мови відображати динамічний розвиток суспільства і в той самий час розширення традиційних меж словотворення [1, с. 79]. Для відображення, відтворення й закріплення нових ідей і понять мова, і лексика зокрема, мають перебудовуватися, поповнюватися новими компонентами. Розвиток мови зумовлений значною мірою розвитком її словотвірної системи, становленням нових словотвірних моделей слів, зміною існуючих, збільшенням чи зменшенням їх продуктивності, багатьма іншими факторами словотвірного процесу. Величезна кількість нових слів і необхідність їх опису зумовили створення нової сфери лексикології – неології – науки про неологізми.

Поява нового слова є результатом боротьби двох тенденцій – розвитку мови та її зберегання. При цьому поява нового слова не завжди викликана прямими потребами соціуму в новому значенні.

Жодна нова наука не в змозі обійтись без неологізмів, нових слів та нових інтерпретацій уже існуючих слів для того, щоб пояснити та описати реалії сьогодення по-новому. Нові знання вимагають нових термінів і концепцій. Відмовитися від неологізмів означає відмовитися від наукового розвитку.

Довгий час західні лінгвісти вважали неологізми патологічними відхиленнями від норми. Так, третій Новий інтернаціональний словник Вебстера (1966) описує неологізм як "a meaningless word coined by psychotic"; інші лінгвістичні класичні праці – такі як "Language" Блумфільда, "Semantics" Лайонса, взагалі не визначають цей термін [2, с. 95]. У 1975 році французький лексикограф Ален Рей опублікував працю "Essai de definition du concept de neologisme", де дав ретельне теоретичне обґрунтування процесу лексичної неології і заклав теоретичні основи для систематичного лексикологічного і термінологічного дослідження в цій сфері. В своїх подальших дослідженнях А. Рей визначив соціальні та прагматичні аспекти лінгвістичної неології. Вчений стверджує, що неологізм як лінгвістичне явище має розглядатися в різних аспектах: часовому (синхронічний), географічному, соціальному і комунікативному [2]. За визначенням А. Рея, неологізм – це "одиниця словникового складу, слово, елемент слова або фраза, значення якої передбачає ефективне функціонування в специфічній моделі комунікації і яка не мала ні матеріальної форми, ані лінгвістичної форми на попередньому щаблі розвитку словникового складу мови. Ця новизна, яка спостерігається у відношенні до точного і емпіричного визначення словникового складу, відповідає звичайно специфічним почуттям мовця. Згідно з обраною моделлю словника неологізм буде розглядатися як такий, що належить мові взагалі або тільки одній з її особливих сфер використання, або як притаманний предметно-специфічному використанню, яке може бути спеціальним або загальним" [2, с. 97].

Попри це, зазначимо, що дотепер немає принципово єдиної думки щодо критеріїв відбору матеріалів (слів) для словників нових слів у різних лінгвістичних шкіл.

Інша проблема, яка має розглядатися в аспекті неології, – це питання, чи належать новотвори до оказіоналізмів, створених на один раз, чи вони є одним із джерел поповнення словника лексичними одиницями [3, с. 107] У цієї проблеми є ще один

аспект, який стосується сфери соціолінгвістики. Як відомо, мовні тенденції, які характеризують становлення лексичних норм, залежать від певних об'єктивних і суб'єктивних соціальних факторів (суспільних інститутів – таких, як система освіти, культурно-освітніх установ, засобів масової інформації, з одного боку, і мовна політика – з другого) і від багатьох соціальних факторів залежить, чи залишиться новостворене похідне на рівні слова мовлення, чи отримає більш широке розповсюдження і буде зафіксоване словниками нових слів.

Формування цілей статті. Зважаючи на вищезгадані фактори, неможливо ігнорувати такий пласт лексики, яку повинно адекватно передати українською мовою, оскільки українське суспільство є рівноправною частиною сучасного глобального простору. Здатність до розвитку і мобільності лексики в англійській мові демонструє наявність процесів утворення нових слів на позначення нових реалій цього простору, і, на нашу думку, а витіснення втрачаючих свою актуальність позначень і семантичні сдвиги всередині тих чи інших груп слів в англійській мові одразу ж викликають таку ж відкритість української лексики до поповнення новими одиницями на позначення цих сучасних реалій. Отже, об'єктом нашого дослідження є неологізми в сфері інформаційно-комунікативних технологій, а предметом вивчення матеріалу даної статті є проблеми перекладу неологізмів, що можуть виникати через відмінність природи англійської та української мов. Мета нашої роботи – дослідити англійські неологізми в сфері ІТ-технологій та проаналізувати адекватність їх перекладу українською мовою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням неологізмів займалися і продовжують займатися багато вітчизняних (Є. М. Верещагін, Ю. О. Жлуктенко, Ю. А. Зацний, Р. П. Зорівчак, В. Г. Костомаров, І. І. Мурко, А. А. Харковська, А. В. Янков та інші), та західних (Дж. Айтчинсон, Р. Берчфілд, Дж. Грунер, Д. Керрем, Д. Льюїс та інші) лінгвістів. За останнє десятиліття видано два цінних словники Барнхарта (вони зафіксували близько 10000 нових слів та значень), а також вийшли в світ три однотомних додатки до третього видання словника Вебстера: “6 тисяч слів”, “9 тисяч слів”, “12 тисяч слів”. Для того, щоб занести слово в словник нових слів, це слово має пройти певний шлях випробування часом. Так, щодо словника Барнхарта, необхідно, щоб слово використовувалося протягом одного року, тоді як у лексикографічному центрі Оксфордського університету цей термін у 5 разів більший і це виключає можливість фіксування так званих “одноденних” слів.

Як бачимо, потрібно немало часу, аби нові слова міцно закріпилися в мові, а їх уживання було зрозуміле кожному. Адже менше ніж 10 років тому такі вирази, як *inflection with an electronic virus* (відхилення за допомогою електронного вірусу) або

a golden handshake (сума грошей, як правило, велика, надана працівнику, або при виході на пенсію, визнаючи довгий або відмінний сервіс, або як компенсацію за втрату роботи), були нічим іншим, як словами з незрозумілим значенням. У сучасного ж мовця тепер не виникає жодних труднощів у розумінні значення цих виразів.

У сфері неології є багато нерозв'язаних як у теоретичному, так і в практичному плані проблем. Більшість авторитетних у цій сфері вчених визнають найактуальнішими такі напрямки досліджень і вони є наступними:

- проблема залучення новоутворення до неологізмів, а саме, як довго слово повинне використовуватися в мові, щоб вважатися неологізмом і потрапити в словник;
- необхідність створення особливих словникових статей або приміток, які дозволяють маркувати неологізми, оскільки існуюча система незручна та не враховує соціальної диференціації мови;
- нечіткість у стилістичній характеристиці неологізмів, а отже, і в питанні про віднесеність до неологізмів сленгових одиниць, професіоналізмів, термінів та інших шарів лексики [4, с. 12].

З аналізу визначень поняття “неологізм” різними дослідниками [1, 2, 3, 4, 5] стають очевидними дві точки зору, що полягають у тому, що термін “неологізм” застосовується як до новотворів (тобто до знову створених на матеріалі мови в повній відповідності до існуючих у мові словотворчих моделей, слів чи словосполучень, що позначають нове, раніше невідоме, неіснуюче поняття, предмет, галузь науки, рід занять, професію і т. ін. (наприклад, *reactor* – ядерний реактор, *bioside* – біологічна війна та ін.), так і власне до неологізмів, тобто знову створених синонімів до вже наявного в мові слова для позначення відомого поняття, які, однак, передають конотативні відтінки, тобто супутні семантичні і стилістичні відтінки слова, що накладаються на його основне значення, а також до слів у новому значенні, наприклад, слово *boffin* (учений, що займається секретною роботою, найчастіше у військових цілях) є близьким синонімом слова *scientist*, однак має інший семантичний відтінок. Саме ці два підходи ми і обрали за такі, на які ми будемо орієнтуватися при аналізі неологізмів, які виявлено нами у сфері інформаційно-комунікативних технологій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Характерною особливістю неологізмів є їх новизна, що, як ми згадували вище, тобто, відсутність лексичної одиниці раніше в лексичній системі мови і сприйняття мовцями її як нової. Суб'єктивні відчуття новизни слова підтримуються такими показниками, як невідомість або мала відомість, пасивність або зростаюча активність використання його в певному мовному середовищі.

Появі неологізмів також сприяють такі фактори

як потреба в лексичних інноваціях для перенайменування уже відомих понять; "мовна економія", яка виявляється в тому, що у процесі вживання мови користувачі здійснюють відбір найбільш раціональних для спілкування мовних засобів; прагнення до узагальнення чи потреба дати спільну родову назву однотипним явищам, поняттям; тенденція до диференціації щодо роду / виду; прагнення дати окрему назву кожному виду того чи іншого роду тощо [1, 2, 3, 4, 5].

Залежно від того, чи є назва новонародженого поняття новим, невідомим виразом чи для його найменування використано вже наявну, але зв'язану з певним поняттям мовну оболонку, неологізми поділяються на лексичні й семантичні. Серед лексичних неологізмів виділяють стилістичні та термінологічні новотвори [6, с. 105]. Зауважимо, що такий поділ неологізмів нині видається дещо нечітким. Стилiстично новими словами користуються письменники, публіцисти. Ці слова здебільшого є індивідуальними та не входять до активного словникового складу. Термінологічні (суспільно-політичні, науково-теоретичні, технічні тощо) неологізми – це нові слова, які точно виражають необхідні поняття з різних галузей науки, поширюються і входять до активного мовного складу та є змістовими, смисловими.

Семантичні неологізми виникають унаслідок переосмислення застарілого слова в процесі розвитку суспільства. Переосмислення може бути частковим і повним [7, с. 23]. У випадку часткового переосмислення слова в ньому поряд з відомих значенням починає функціонувати нове. Виникнення в словах нових значень і функціонування їх поряд зі старими дуже тісно пов'язане з активними у наш час, спільними для багатьох мов процесами термінологізації загальноживаних слів і детермінологізації слів спеціальних (*фронт, наступ, командир*). При повному переосмисленні слова його застаріле значення цілком поступається місцем новому. Процеси неологізації лексики стають виразнішими на тлі лексики, яка втрачає в ньому свою активність або взагалі відходить на його периферію.

Деталізуючи класифікацію неологізмів доцільно зауважити, що в обох мовах у фокусі нашого дослідження істотно домінують загальнономовні інновації. З-поміж таких неологізмів виокремлено кілька груп. Досить численну становлять одиниці на позначення нових понять, явищ чи предметів, тобто позасинонімічні неологізми, наприклад, в українській: *консюмеризм/консьюмеризм* – боротьба споживачів за якість товарів і послуг, *полтергейст* – містичні явища та процеси, які неможливо пояснити (стукотіння, пересування предметів тощо), *прайс-лист* – список цін на всі товари (а також на акції, цінні папери) та послуги, що надається якоюсь організацією, фірмою, підприємством тощо; в англійській: .

Розрізняють також синонімічні неологізми, що по-новому передають ставлення мовця до вже відомих понять, явищ, предметів, виділяючи в них своєрідну, досі не відому чи непомічену особливість, рису. До них можна віднести такі слова, як: *бутік* – невелика крамниця з модними дорогими товарами, *кілер* – професійний найманий убивця, *людомор* – штучно створений голод; голодомор, *електорат* – виборці.

Серед нових слів, що активно поповнюють лексико-семантичну підсистему будь-якої мови, помітне місце займають словотвірні неологізми. Кожна лінгвальна система використовує закладені в ній можливості морфемного поєднання, а також постійно залучає іншомовні морфеми як в українській мові: *необільшовик, політбомонд, спікерство, працетерапія, червонохрестівець, снідоносний, безкредитний* та інші.

У сучасній же англійській мові можна виявити велику групу службових вербоформантів, утворених шляхом афіксації лексичних одиниць, що "породили" багато десятків і сотень неологізмів, наприклад як *-abuse* (alcohol-abuse, child-abuse, drug-abuse); *-aid* (live-aid, sport-aid); *-compatible* (downward-compatible); *-based* (community – based); *-free* (GE-free); *-intensive* (calorie-intensive); *-line* (AIDSline, childline) [8, с. 21].

Оскільки метою нашого дослідження виступає виявлення проблем перекладу новоутворених лексичних одиниць з англійської мови на українську, то адекватність перекладу префіксальних неологізмів значною мірою залежить від правильного визначення префікса та знання узагальненого значення лексичної одиниці, до якої цей префікс приєднаний. Такі префікси, як частина новоутворення, можуть транскрибуватись, перекладатись, або пояснюватись, наприклад:

Two small companies recognized for tropical *forest-friendly* approaches (Mongabay News, Dec. 18, 2012). *Forest-friendly* – морфологічний неологізм, утворений шляхом афіксації (до іменника додається словотворчий елемент *-friendly*). В даному прикладі перекладач застосовує описовий переклад, шляхом додавання пояснює, яка ж саме політика мається на увазі: – Дві маленькі компанії відомі своєю *толерантною* політикою щодо тропічних лісів.

За спостереженням Ю. А. Зацного, поширеною в кінці 20 сторіччя стала різновидність телескопії, способ словоскладання, коли нова одиниця створюється з двох слів, у яких кінець першого слова графічно і фонетично (або тільки в одному з цих аспектів) збігається з початком другого слова: *net+etiquette=netiquette, select+electorate=selectorate, swell+elegant=swellegant* [9, с. 87-88]. Наприклад:

English or *Hinglish* – which will India choose? (BBC News Magazine, Nov. 27, 2012) – Яку мову оберуть жителі Індії – англійську чи *суміш англійської мови чи хінді?* *Hinglish* – морфологічний неологізм утворений шляхом телескопії (*Hinglish*=

Hindi +English). The United Nations Foundation's Aaron Sherinian (a friend and client), an organizer of the Social Good Summit, has been promoting the term (and concept) *philanthroteen* (Forbes, June 9, 2013). – Ейерон Шерініан, друг і клієнт Фонду ООН, виступаючи у ролі організатора Саміту громадських цінностей, пропагує новий термін та ідею, які позначають *нове покоління 14-18-річних, які беруть активну участь у благодійності і у вирішенні глобальних проблем*. *Philanthroteen* – морфологічний неологізм, утворений шляхом телескопії (*philanthrope+teen*).

Як бачимо, в обох випадках застосовано описовий переклад неологізмів, оскільки в українській мові неможливо адекватно перекласти ці слова та не наявні мовні засоби для створення повного структурного аналогу даних понять.

На думку багатьох лінгвістів, сфера ІТ-технологій є однією з активних областей, що постачає нові слова в сучасні словники. Для безлічі з нас соціальні мережі, блоги, пошукові сайти стали обов'язковою частиною сьогодення. Новітні технології та, перш за все, Інтернет-спілкування, стають новим виміром життя для сучасної прогресивної молоді. Економісти визнають, що Інтернет здійснив найбільший вплив на світову економіку з часів індустріальної революції [10, с. 8]. Саме тому і з'являється нагальна потреба у мовному відбитті нових понять, які масово зароджуються у сфері інформаційних технологій, наприклад, іменованих «інфонеологізмів» (термін запозичено в дослідниці англійської неології М. О. Жулінської [11, с. 363]).

Вивчивши теоретичне підґрунтя з даного питання [4, 8, 10, 11], ми розглядаємо три основні сфери інформаційних технологій, які є постійними "постачальниками" нових понять, а це значить, що саме в них і виникають нові слова в англійській мові. Ці слова знаходимо в онлайн-спілкуванні, вони виникають в соціальних мережах та пов'язані з хворобами, причиною яких і виступає сфера Інтернет-комунікацій.

Перекладаючи тексти, що пов'язані зі сферою ІТ, ми стикаємося з низкою проблем. Труднощі перекладу з англійської мови в цій сфері зумовлені складністю перекладу певних неологізмів, бо вони позначають реалії, яких дуже часто не існує в українській мові, а також недостатньою кількістю або взагалі відсутністю спеціалізованих словників українською мовою, необхідністю застосування правильних методів перекладу лексики, наявністю безеквівалентних аббревіатур, слів, що позначають певні нові явища, і, звичайно, власних імен.

В нашому дослідженні ми виявляли неологізми в трьох означених нами ІТ-сферах (онлайн-спілкування, соціальні мережі та згадані хвороби, причиною яких виступає Інтернет-комунікація), намагалися знайти адекватний їх переклад на українську мову та аналізували цей спосіб перекладу. Через обмеженість місця у даній статті, наведемо для ілюстрації наших розвідок лише

декілька прикладів.

Перекладацький *спосіб транслітерації*, коли за допомогою українських літер передаються ті літери, з яких складається англійське слово:

SoLoMo (an abbreviation for 'social, local, mobile', a term which refers to adding local information to search engine results when a mobile phone is used): *Popular opinion about SoLoMo seems a little mixed: Some experts hail the ability to combine the location of shoppers with the mobile devices they're using and their social media presence as a great way to effectively target and drive sales* [12, с. 453]. – Популярна думка про *SoLoMo* здається трохи незрозумілою: деякі експерти приховують здатність поєднувати місце розташування покупців з мобільними пристроями, які вони використовують, та їх присутність в соціальних мережах як чудовий спосіб ефективно орієнтуватись на продаж і стимулювати його.

Таким же способом в українській мові перекладено сучасні неологізми як *hashtag* – *хештег* (слово в Інтернет-комунікації, перед яким стоїть символ #); *subtweet* – *сабтвіт* (твіт, зазвичай з негативною інформацією, про людину, не використовує символ @ і ви не побачите її зворотній твіт); *shelfie* – *шелфі* (фото на фоні книжкової шафи чи полиці): *Do we love reading and books at St Martin's? Check out our Shelfies and you will find the answer...- Чи любимо ми читання та книги у Святому Мартіні? Перевірте наші шелфі, і ви знайдете відповідь ...* [12, с. 445].

Калькування як прийом створення еквівалента схожий на буквальный (дослівний) переклад – еквівалент цілого створюється за допомогою простого складання еквівалентів його складових. Отже, калькуванню піддаються тільки ті неологізми, які представлені складними словосполученнями: *dark social* – *темні соцмедіа* (соціальні он-лайн мережі, які неможливо відслідити) [13]; *fog computing* – *туманне обчислення* (збереження даних не через облако, а за допомогою найближчого комп'ютерного засобу) *digital crowding* – *цифрове скупчення* (суперактивний некерований он-лайн контакт в соцмережі [13].

Підставний переклад – прийом передання неологізму, за якого як його еквівалент використовується вже наявне в мові перекладу слово (або словосполучення), що не є в ній неологізмом, але має достатню спільність значень із вихідним словом. В ідеальному випадку тут може бути досягнута семантична конгруентність, тобто збіг денотативних значень (за неминучого розходження в деяких конотативних значеннях): *skype sleep* – зв'язатися по Skype зі своїм партнером (парою) і заснути разом; *hyper-documentation* – постійний і детальний запис всіх подій свого життя, зокрема, той, що ведеться в соціальних мережах; *attention theft* – нав'язливе привернення уваги користувача за допомогою небажаного контенту (тексту, звуків, зображень); *butler lie* – брехня з

метою ввічливого припинення листування по електронній пошті / в месенджерах або телефонній розмові; *pity friend* – в соціальній мережі, користувач, чию заявку в друзі ви приймаєте з жалості [13].

Описові еквіваленти є ще одним засобом перекладу неологізмів. Вони принципово відрізняються від кальки тим, що в описових засобах передання неологізмів інваріантом перекладу є саме значення іншомовної одиниці безвідносно до характеру його зв'язку із зовнішньою структурою слова, тоді як під час калькування іншим варіантом перекладу є форма одиниці мови оригіналу (щоправда, не звукова або графічна, як при транскрибуванні або транслітерації, а лексична або лексико-морфологічна).

Так, наприклад, ми переклали термін *clicktivism* – неологізм, утворений із двох слів *click+activism*, тобто *клікати* й *активність*, що означає *постійне швидке клацання*. Можна також перекласти цей термін за допомогою транскрибування – *кліктивізм*. Це допоможе нам уникнути довгого пояснення, але читачеві, напевно, буде не до кінця зрозумілий його зміст. Тож під час перекладу ми застосовували обидва способи його передання.

Серед неологізмів існує велика кількість скорочень і аббревіатур. Для початку згадаємо, що *скорочення* – це такий спосіб словотвору, сутність якого полягає у відсіканні частини основи, що або збігається зі словом, або являє собою словосполучення, об'єднане загальним змістом. Скорочуватися можуть будь-які фрагменти слова незалежно від морфемних меж [14, с. 45]. Одним із видів скорочень є аббревіатура. Наприклад: *GPS (Global Positioning System)* – глобальна система навігації та визначення положення абонента стільникового зв'язку; *IP address (Internet Protocol address)* – IP-адреса інтернет-протоколу (використовується для ідентифікації вузла в мережі й визначення інформації маршрутизації; складається з ідентифікатора мережі та ідентифікатора хосту, який присвоюється адміністратором мережі) [15]. Більше того, однакові скорочення в різних сферах позначають різні поняття. Наприклад: *GPS також може означати Global Product Stewardship* – глобальна товар на стратегія, *general problem solver* – універсальний вирішувач завдань (у штучному інтелекті), *general-purpose system* – система загального призначення, *gallons per second* – кількість галонів у секунду, *Gas Power Station* – заправна станція [15].

Висновки. Проблема правильного розуміння і перекладу неологізмів пов'язана з тим, що при сучасному стрімкому розвитку науки і техніки ніякий словник не в змозі встигнути за виникненням нових слів і термінів в різних галузях знання.

В рамках даного дослідження було проведено якісний і кількісний аналіз неологізмів в сфері інформаційно-комунікативних технологій, і можна сформулювати наступні висновки. По-перше, за рахунок однієї вузькоспеціалізованої області людської діяльності – інформаційних технологій

англійська мова стала ще більш багатію і різноманітною. По-друге, словоскладання стало найбільш часто вживаною словотворчою моделлю неологізмів, в той час як найменше число неологізмів було утворено за допомогою «реверсії». Цікаво, що за допомогою моделі «конверсія» за взятий проміжок часу жодного тематичного неологізму утворено не було. По-третє, більша половина розглянутих неологізмів до сих пір не переведена українською мовою, що може бути причиною недостатньо високих темпів поширення інформаційно-комунікативних технологій в Україні або відмінностями англійської та української мовних систем. Якщо ж говорити про переведені неологізми, то найбільш популярним способом перекладу стало калькування.

Таким чином, можна стверджувати, що мета даного дослідження дослідити англійські неологізми в сфері ІТ-технологій та проаналізувати адекватність їх перекладу українською мовою досягнута, тому що в процесі роботи вдалося провести аналіз адекватних способів перекладу англійських неологізмів в сфері інформаційно-комунікативних технологій українською мовою.

Список літератури

1. Шутова М. О. Неологізми в сучасній англійській мові. *Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО Київського національного лінгвістичного університету. Філологія, педагогіка, психологія.* 2010. Вип. 21. С. 79–85.
2. Rey A. *Semantics.* Cambridge University Press, 1995. 184 p.
3. Кошманова Т. В. Неологізми як основний засіб поповнення словникового складу економічної сфери мови. *Вісник студентського наукового товариства Горлівського державного педагогічного інституту іноземних мов. Випуск 5.* Горлівка, 2008. 148 с.
4. Андрусак І. В. *Англійські неологізми кінця ХХ століття як складова мовної картини світу: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 "Германські мови".* Київ, 2003. 20 с.
5. Арнольд І. В. *Лексикологія сучасного англійського язика.* М.: Высшая школа, 1986. 295 с.
6. Волох О. Т., Чемирисов М. Г. *Сучасна українська літературна мова.* К.: Вища шк., 1976. 453 с.
7. Черторизька Т. К. Нові значення старих слів. *Рідне слово.* № 9. 1974. С. 20–26.
8. Снікієва С. М. *Система словотвору сучасної англійської мови: синергетичний аспект (на матеріалі новостворених кінця ХХ – початку ХХІ століть): автореф. дис. ... д-ра філол. наук: 10.02.04.* Київ. нац. лінгв. ун-т. К., 2011. 32 с.
9. Зацний Ю. А. *Розвиток словникового складу сучасної англійської мови.* Запоріжжя: Вид-во Запорізького держ. ун-ту, 1998. 430 с.
10. Зацний Ю. А. *Інновації у словниковому складі англійської мови початку ХХІ століття: англо-український словник.* Вінниця: Нова Книга, 2008. 360 с.
11. Жулінська М. О. Афіксація як метод утворення англійських неологізмів сфери інформаційних технологій. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки.* Луцьк: РВВ "Вежа" ВНУ ім. Лесі Українки, 2009. № 6. Серія "Філологічні науки". С. 362–366.
12. *Macmillan Dictionary.* URL: <https://www.macmillandictionary.com> (дата звернення: 18.10.2018).
13. *Wordspy.* URL: <https://www.wordspy.com> (дата звернення: 18.10.2018).
14. Дюжикова Е. А. *Абревіація сравнительно со словосложением на материале современного английского языка.* М.: Наука, 1997. 150 с.
15. *АВВУ Lingvo.* URL: www.lingvo.ua (дата звернення: 18.10.2018).

References (transliterated)

1. Shutova M. O. Neologizmy v suchasni angliyskii movi [Neologisms in modern English]. *Naukovyi visnyk kafedry UNESCO Kyivskogo natsionalnogo lingvistychnogo universitetu. Filologiya, pedagogika, psykholohiia* [Scientific Herald of the Department of the UNESCO of the Kyiv National Linguistic University. Philology, pedagogy, psychology.]. 2010, issue 21, pp. 79–85.
2. Rey A. *Semantics*. Cambridge: Cambridge University Press, 1995. 184 p.
3. Koshmanova T. V. *Neologizmy yak osnovnyi zasib popovnennya slobnikovogo skladu ekonomichnoi sfery movy* [Neologisms as the main means of replenishing the vocabulary of the economic sphere of language]. *Visnyk studentskogo naukovo tovarystva Gorlivskogo derzhavnogo pedagogichnogo instytutu inozemnyh mov* [Bulletin of Student Scientific Society of Gorlovka State Pedagogical Institute of Foreign Languages]. Gorlivka, 2008, issue 5. 148 p.
4. Andrusyak I. V. *Angliyski neologizms kintsya XX stilitya yak skladova movnoi kartyny svitu : avtoref. dys. ... kand. filol. nauk: 10.02.04 "Germanski movy"* [English neologisms of the late twentieth century as a component of the linguistic picture of the world. Abstract of a thesis candidate filol. sci. diss. (Ph. D.). – Kyiv, 2003. 20 p.
5. Arnold I. V. *Leksikologiya sovremenno angliiskogo yazyka* [Lexicology of modern English]. Moscow, Vysshaya shkola, 1986. 295 p.
6. Voloh O. T., Chemyrsov M. H. *Suchasna ukrainska literaturna mova* [Contemporary Ukrainian Literary Language]. Kyiv, Vyshcha shkola, 1976. 453 p.
7. Chertoryzka T. K. *Novi znachennya staryh sliv* [New meanings of old words]. *Ridne slovo* [Native word] 1974, no. 9, pp. 20–26.
8. Yenikieva S. M. *Systema slovtvoru suchasnoi angliyskoi movy: synergetychnyi aspekt (na materiali novoutvoren kintsya XX – npochatky XXI stolit): avtoref. dys. ... d-ra filiol. nauk : 10.02.04* [System of word formation of contemporary English: synergetic aspect (on the material of neoplasm of the end of XX – beginning of the XXI centuries). Abstract of a thesis doctor filol. sci. diss.]. Kyiv, 2011. 32 p.
9. Zatsnyi Yu. A. *Rozvytok slovnkovogo skladu suchasnoi angliyskoi movy* [Development of the vocabulary of contemporary English]. Zaporizhzhya, Vyd-vo Zaporizkogo derzh. un-tu, 1998. 430 p.
10. Zatsnyi Yu. A., Yankov A. V. *Innovatsii u slovnkovogo skladi suchasnoi angliyskoi movy pochatku XXI stolittya: anglo-ukrainskii slovnyk* [Innovations in the vocabulary of English at the beginning of the 21st century: the English-Ukrainian dictionary]. Vinnytsya, Nova Knyga, 2008. 360 p.
11. Zulinska M. O. *Afiksatsiya yak metod utvorennya angliyskikh neologizmiv sfery informatsyinyh tehnologiy* [Affixalization as a method for the formation of English neologisms in the field of information technology] *Naukovyi visnyk Volynskogo natsionalnogo universitetu imeni Lesi Ukrainky : nauk. zhurnal* [Scientific herald of Volyn National University named after Lesia Ukrainka]. Lutsk , PVV "Vezha", VNU im. Lesi Ukrainky, 2009, no. 6, pp. 362–366.
12. *Macmillan Dictionary*. Available at: <https://www.macmillan-dictionary.com> (accessed 18.10.2018).
13. *Wordspy*. Available at: <https://www.wordspy.com> (accessed 18.10.2018).
14. Duzhikova E. A. *Abbreviatsiya sravnitel'no so slovoslozheniyem na materiale sovremenno angliyskogo yazyka* [Abbreviation compared with the vocabulary of modern English]. – Moscow, Nauka, 1997. 150 p.
15. *ABBYY Lingvo*. Available at: www.lingvo.ua (accessed 18.10.2018).

Поступила (received) 17.11.2018

Відомості про авторів / Сведения об авторах / About the Authors

Недайнова Ірина Василівна (Недайнова Ирина Васильевна, Nedainova Iryna Vasylivna) – кандидат філологічних наук, доцент, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», професор кафедри ділової іноземної мови та перекладу; ORCID: orcid.org/0000-0003-3785-0597; e-mail: nedafox@gmail.com.

Однолеткова Анастасія Олександрівна (Однолеткова Анастасия Александровна, Odnoletkova Anastasiya Oleksandrivna) – Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», студентка; м. Харків, Україна; e-mail: odnoletkova@ukr.net.

УДК 004.912

DOI: 10.20998/2227-6890.2019.01.17

С. В. ПЕТРАСОВА, Я. Р. ГАЛКІНА, І. О. МАНУЙЛОВ, О. Р. БОРОДІНА, С. І. ШВЕЦЬ

МЕТОД АВТОМАТИЧНОГО ВИЗНАЧЕННЯ СЕМАНТИЧНО БЛИЗЬКИХ ФРАГМЕНТІВ НОВИНИХ ТЕКСТІВ

Складність семантичного аналізу текстової інформації, що міститься в новинних повідомленнях, визначається багатозначністю і синонімічністю, які властиві мові на всіх рівнях її представлення, що, перш за все, впливає на визначення смислової близькості мовних одиниць. Виявлення семантично близьких фрагментів текстів або перефразувань є актуальною проблемою у таких наукових напрямках як семантичний пошук інформації, видобування інформації, машинний переклад, визначення порушень авторських прав і т.п., крім того широко використовується при рерайтингу. У статті проаналізовано основні проблеми рерайтингу, зокрема перефразування синтаксичних одиниць тексту зі збереженням смислового навантаження. Розглянуто сучасні методи визначення семантичної близькості слів, вказано основні переваги та недоліки. Запропоновано метод автоматичного виявлення синонімічних фрагментів новинних текстів на основі використання WordNet та розроблених синтаксичних правил, які зберігають інформацію про граматичні характеристики слів. Перевагою даного методу є те, що аналізується як граматична структура мови, так і зміст слів. Досліджуваний корпус представлено новинними текстами інформаційного агентства Reuters, служб CNN і BBC World News. Запропонований метод ідентифікації семантично зв'язаних фрагментів тексту дозволяє виявити спільний інформаційний простір актуальних новин та може використовуватися для ефективного визначення близькості за змістом текстів в інформаційно-пошукових, експертних, аналітичних інформаційних системах. Вирішення завдання автоматичного визначення семантичної близькості може застосовуватися при автоматизованій побудові онтологій по тексту, для розширення існуючих і створення нових тезаурусів.

Ключові слова: рерайтинг, перефразування, семантична близькість, синтаксичні правила, WordNet, корпус новинних текстів.

© С. В. Петрасова, Я. Р. Галкіна, І. О. Мануйлов, О. Р. Бородіна, С. І. Швець, 2019